

اعتبار و پایایی نسخه فارسی پرسشنامه‌های ادراک موفقیت کودکان و بزرگسالان

دکتر جواد فولادیان^۱، دکتر علیرضا فارسی^۲، دکتر مهدی سهرابی^۳،
دکتر سید رضا عطارزاده حسینی^۴

۱،۳،۴. استادیار دانشگاه فردوسی مشهد

۲. استادیار دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۳/۱۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۹/۲۳

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر، تعیین اعتبار و پایایی نسخه فارسی پرسشنامه‌های ادراک موفقیت کودکان (گروه سنی زیر ۱۵ سال) و بزرگسالان (گروه سنی بالای ۱۵ سال) بوده است. بدین منظور، تعداد ۱۲۰۰ نفر (۶۰۰ ورزشکار پسر و دختر در دامنه سنی ۱۱ تا ۱۵ سال و ۶۰۰ ورزشکار مرد و زن ۱۵ تا ۳۰ سال) به صورت تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها به وسیله پرسشنامه‌های ادراک موفقیت کودکان و بزرگسالان (رابرتز و همکاران ۱۹۹۸) جمع آوری شد. برای تعیین اعتبار عاملی اکتشافی، از روش تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی، برای تعیین اعتبار عاملی تأییدی از الگوی معادلات ساختاری و برای تعیین ثبات درونی و پایایی پرسشنامه‌ها از روش‌های ضریب آلفای کرونباخ و آزمون - آزمون مجدد استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که نسخه فارسی پرسشنامه‌های ادراک موفقیت کودکان و بزرگسالان، با تعیین دو مؤلفه و عامل اصلی خودگرایی و تکلیف‌گرایی از اعتبار سازه، ثبات درونی و پایایی مطلوبی برخوردارند. بنابراین می‌توان نتیجه‌گیری کرد که نسخه فارسی پرسشنامه‌های ادراک موفقیت کودکان و بزرگسالان جهت مطالعه ادراک موفقیت و هدف‌گرایی دانش‌آموزان و ورزشکاران در محیط‌های آموزشی و ورزشی دارای اعتبار و پایایی مناسبی می‌باشد.

کلیدواژه‌های فارسی: پرسشنامه ادراک موفقیت، هدف‌گرایی، خود‌گرایی، تکلیف‌گرایی.

مقدمه

یکی از شاخصه‌های اصلی در بسیاری از نظریه‌های یادگیری انگیزش است. انگیزش را می‌توان به عنوان شدت و جهت تلاش فرد تعریف کرد. روان‌شناسان ورزشی گونه‌های متعددی از انگیزش را با مفاهیم خاصی مورد توجه قرار می‌دهند که عبارت‌اند از: انگیزه پیشرفت، انگیزه رقابت، انگیزه درونی/ انگیزه بیرونی و ... از این رو انگیزش، یکی از مهم‌ترین مباحث حیطة زیرا بسته به تفاوت‌های فردی و رشته‌های مختلف ورزشی نوع روان‌شناسی ورزشی است. انگیزش افراد در دستیابی به اهداف (اهداف ورزشی) از اهمیت خاصی برخوردار است (۱). رویکردها و مدل‌های شناخت اجتماعی انگیزه بر اهمیت نظریات ادراکی و مفهومی در موفقیت ورزشی و رفتارهای موفق تأکید دارند. در نظریه هدف‌گرایی عواملی مانند: هدف‌گرایی^۱، توانایی‌های ادراک شده و رفتار موفق از اهمیت خاصی برخوردارند (۱). کاواسانو و رابرتز^۲ پیشرفت‌گرایی را به تمایل فرد به برخورداری از تسلط یا مبارزه‌طلبی برای رسیدن به یک موقعیت بهتر تعریف کردند. این تمایل بر اساس برخی از نظریه‌ها به طور مستقیم به نوع هدف تعیین شده از سوی فرد و نیز سطح هدف بستگی دارد. پیشرفت در رقابت‌های ورزشی (ورزش‌گرایی) به هدف‌گرایی فرد وابسته است که این هدف‌گرایی مبتنی بر هدف تکلیف‌گرایی^۳ یا هدف خودگرایی می‌باشد. افراد با توجه به تفاوت‌های فردی از میزان توانایی متفاوتی در مؤلفه تکلیف‌گرایی و خودگرایی برخوردارند. افراد تکلیف‌گرا بیشتر خود مرجع هستند، این افراد بیشتر بر هدف‌های مبتنی بر بهبود تکلیف و عملکرد تمرکز دارند، در صورتی که افراد خودگرا متمایل به تعیین هدف‌های هنجار مرجعی هستند و بر بهتر عمل کردن نسبت به سایرین یا عملکرد برابر با تلاش کمتر تمرکز دارند. افراد خودگرا از شایستگی ادراک شده کمتری برخوردارند، تلاش کمتری از خود نشان می‌دهند و بیشتر از خود و ارزش‌هایشان حفاظت می‌کنند و از فعالیت‌های چالشی و مخاطره‌آمیز دوری می‌کنند (۲). در زمینه رویکرد هدف‌گرایی دو حیطة مطالعاتی وجود دارد: حیطة اول، به بررسی نقش تفاوت‌های فردی در هدف‌گرایی همراه با فرایندهای انگیزشی متفاوت می‌پردازد و حیطة دوم، به نقش محیط یا شرایط فعالیت‌های جسمانی و ورزشی مرتبط با هدف‌گرایی مربوط است. از جمله مطالعات انجام شده در این زمینه می‌توان به پژوهش‌های مارش^۴ ۱۹۹۵، رابرتز و همکاران^۵ ۱۹۹۵،

^۱. Goal Orientation

^۲. Kavassanu & Roberts

^۳. Task Orientation

^۴. Marsh

^۵. Roberts et al.

چانگ^۱، ۱۹۹۷، کاواسانو و رابرتز ۲۰۰۱ اشاره کرد (۱،۳،۴). در مطالعات متعدد دیگری (پیفر و پات^۲، ۲۰۰۷، گراسپارد و همکاران^۳، ۲۰۰۷، پاناگوتیس و زاهارادیس^۴، ۲۰۰۷، رابرتز و گلین^۵، ۲۰۰۷، جان لاتا^۶، ۲۰۰۶، استوارت و همکاران^۷، ۲۰۰۳، واکایاما و همکاران^۸، ۲۰۰۲، فاکس و همکاران^۹، ۱۹۹۴) ارتباط مؤلفه‌هایی همچون هدف‌گرایی ورزشی، هدف موفقیت، انگیزه مشارکت ورزشی، ادراک موفقیت و هدف خودگرایی و تکلیف‌گرایی با عواملی همچون گروه‌های سنی، جنس و رشته ورزشی مورد مطالعه قرار گرفته است که نتایج آنها به تفاوت انگیزه ورزش‌گرایی و ادراک موفقیت در دوره‌های سنی و رشته‌های ورزشی مختلف تأکید دارند (۵،۶،۷،۸،۹،۱۰،۱۱،۱۲).

اخیراً، پژوهشگران فعال در حوزه چشم انداز هدف برای سنجش سوگیرهای هدف به سياهه‌های ویژه‌ای از جمله: پرسشنامه سوگیری هدف و تکلیف در ورزش^{۱۰} (نیکلز^{۱۱}، ۱۹۹۲؛ دادا^{۱۲}، ۱۹۹۲) و پرسشنامه ادراک موفقیت^{۱۳} (رابرتز و بالاجیو^{۱۴}، ۱۹۸۹، ۱۹۹۱، رابرتز و بالاجیو، ۱۹۹۸) روی آورده‌اند. هر دو پرسشنامه دارای اعتبار و پایانی مطلوبی هستند و میزان سوگیری خود و تکلیف افراد را تعیین می‌کنند. این پرسشنامه از مقیاس نولن^{۱۵} (۱۹۸۵) نشأت گرفته و توسط جان نیکلز و جان دادا برای استفاده در زمینه‌های ورزش تهیه شده است (۴). رابرتز گین و بالاجیو گلوریا در سال ۱۹۸۹، پرسشنامه ادراک موفقیت را به منظور تأمین یرخی از نیازهای روان‌شناختی و شناسایی نیازمندی‌های روانی گروه‌های سنی و رشته‌های ورزشی تدوین کردند. رابرتز و بالاجیو در سال ۱۹۸۹ در اولین اقدام برای بیان و ارزیابی ادراک موفقیت ورزشکاران پرسشنامه‌های ۴۸ گویه‌ای را تدوین کردند؛ نمونه اولیه این پرسشنامه حاوی گویه‌هایی بوده که بیشتر بر موفقیت ورزشی تأکید داشته و هدف‌گرایی در آن مورد تأکید نبوده است. آنها در

1. Chung

2. Peiffer & Pate

3. Grossbard et al

4. Panagiotis N. Zahariadis

5. Roberts, Glyn

6. John.Lata

7. Stuart et al

8. Wakayama et al

9. Fox et al

10. Task and Ego Orientation Sport Questionnaire (TEOSQ)

11. Nichols

12. Duda

13. Perception of Success Questionnaire(POSQ)

14. Roberts, Glyn C. & Balague

15. Nolen

اقدام بعدی خود بر هدف‌گرایی (هدف خود‌گرایی و هدف تکلیف‌گرایی) تأکید بیشتری کردند. آنها برای طراحی پرسشنامه ادراک موفقیت از یک گروه متخصص در حیطه‌های روان‌شناسی، روان‌شناسی ورزش و محققان حیطه انگیزش و تربیت کمک گرفتند و پرسشنامه ای ۲۹ گویه ای را تدوین کردند. گام بعدی، اجرای آزمایشی این پرسشنامه روی ورزشکاران بود. از جمله ویژگی‌های این پرسشنامه کاربرد آن تنها برای نمونه‌های ورزشکار می‌باشد. پس از اجرای آزمایشی و تحلیل داده‌ها تعداد گویه‌ها به ۲۶ گویه تقلیل یافت. از جمله دشواریهای پرسشنامه مذکور شباهت برخی گویه‌ها بود، لذا به منظور کوتاه سازی و رفع دشواری‌ها در گام بعدی آنها نمونه ۱۲ گویه ای پرسشنامه ادراک موفقیت (۶ گویه برای خود‌گرایی و ۶ گویه برای تکلیف‌گرایی) را تدوین کردند. آنها در طی مطالعات خود در گروه‌های سنی مختلف در یافتند که افراد گروه‌های سنی مختلف به گونه متفاوتی گویه‌ها را درک می‌کنند و پاسخ می‌دهند؛ لذا در اقدامی دیگر سعی بر جداسازی و تدوین پرسشنامه ویژه گروه‌های سنی کودکان و بزرگسالان کردند. آنها در چند مطالعه دریافتند که افراد در دامنه سنی ۱۵ سالگی به بالا برداشت‌های مناسب و همسانی از گویه‌ها دارند، از این‌رو برای طراحی پرسشنامه برای کودکان تلاش کردند. آنها ابتدا در مطالعات خود افراد ۶ تا ۱۵ سال را مطالعه کردند اما نتایج نشان داد که کودکان زیر ۱۰ سال نتوانستند به خوبی پاسخگوی گویه‌ها باشند. ترازور و رابرتز^۱ (۱۹۹۴) نیز در مطالعه خود در بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه ادراک موفقیت به این نتیجه رسیدند که این پرسشنامه برای افراد زیر ۱۱ سال کفایت لازم را ندارد. لذا طراحان پرسشنامه دامنه سنی زیر ۱۵ سال با تأکید بر دامنه سنی ۱۱ تا ۱۵ سال را به عنوان مبنا و قراردادی برای پرسشنامه نسخه کودکان، و دامنه سنی بالای ۱۵ سال را به عنوان مبنا و قراردادی برای پرسشنامه نسخه بزرگسالان در نظر گرفتند. از جمله برتری‌های این پرسشنامه نسبت به سایر پرسشنامه‌های موجود در این زمینه از جمله پرسشنامه سوگیری خود و تکلیف در ورزش، تعدیل گویه‌ها و تفکیک پرسشنامه برای گروه‌های سنی زیر ۱۵ و بالای ۱۵ سال است. پرسشنامه ادراک موفقیت، در سال ۱۹۹۸ به عنوان ابزاری مناسب از جایگاه ویژه ای برخوردار گردید. روایی و پایایی پرسشنامه ادراک موفقیت برای استفاده کودکان، بزرگسالان و ورزشکاران تأیید شده است. این پرسشنامه در دو نسخه گروه سنی زیر ۱۵ سال (نسخه کودکان) و گروه سنی بالای ۱۵ سال (نسخه بزرگسالان) تدوین شده است. هر پرسشنامه شامل ۱۲ عبارت پرسشی بوده که از دو خرده مقیاس کلی هدف خود‌گرایی و هدف تکلیف‌گرایی تشکیل شده است. در این پرسشنامه مؤلفه‌هایی همچون موفقیت، حداکثر تلاش، دشواری تکلیف، انگیزه

---

¹. Treasure & Roberts

پیروزی و یادگیری مورد بررسی قرار گرفته است (۱۳،۱۴). روایی و پایایی این پرسشنامه در تحقیقات متعدد دیگری از جمله (اسکارتی ادواردو^۱، ۲۰۰۷، اینمات کتد^۲، ۲۰۰۲، جاکولا^۳، ۲۰۰۱، اسکو لسکینن^۴ ۱۹۹۹ و دودا و وایتهد^۵ ۱۹۹۸) در کشورهای مختلف مطالعه و تأیید شده است (۱۵،۱۶،۱۷،۱۸،۱۹).

متأسفانه تا کنون در کشور، ابزارهای روان‌شناختی اندکی برای آگاهی و فهم انگیزش‌ها و رویکرد هدف افراد در مشارکت فعالیت‌های ورزشی شناسایی و استفاده شده است و معمولاً به این منظور از ابزار و پرسشنامه‌های محقق ساخته و در برخی موارد نامناسب استفاده شده است. از سویی دیگر، بیشتر ابزارها و پرسشنامه‌های موجود برای استفاده در جامعه هدف جوانان و بزرگسالان تهیه شده است. بنابراین شناسایی و استفاده از ابزاری مناسب و معتبر که اهداف مورد نظر را در گروه‌های سنی مختلف و به تفکیک مطالعه نماید ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به مطالب یاد شده و تفاوت‌های انگیزه ورزش‌گرایی در گروه‌های سنی و جنسی مختلف، اهمیت نقش خودپنداره، خود ادراک شده، انگیزه مشارکت ورزشی، انگیزه پیشرفت و مقیاس کلی هدف (هدف خودگرایی و هدف تکلیف‌گرایی)، هدف اصلی پژوهش حاضر تعیین اعتبار و پایایی نسخه فارسی پرسشنامه‌های ادراک موفقیت (رابرتز و همکاران ۱۹۹۸) نسخه کودکان و بزرگسالان است. تا در نهایت با تعیین روایی و پایایی پرسشنامه مذکور و بررسی عوامل مرتبط با آن، از این پرسشنامه بتوان به عنوان ابزاری مفید و سودمند در جهت شناسایی برخی از نیازمندی‌های روانی در دوره‌های مختلف سنی، در جنسیت‌های مختلف، رشته‌های ورزشی سود برد و از این ابزار در مطالعات و پژوهش‌های مختلف استفاده نمود. با توجه به مطالب یاد شده، سؤالات اصلی زیر مطرح می‌شوند:

برای سنجش ادراک موفقیت ورزشی گروه آیا پرسشنامه ادراک موفقیت ورزشی نسخه کودکان، سنی زیر ۱۵ سال از روایی و پایایی لازم برخوردار است؟

نسخه بزرگسالان، برای سنجش ادراک موفقیت ورزشی آیا پرسشنامه ادراک موفقیت ورزشی گروه سنی بالای ۱۵ سال از روایی و پایایی لازم برخوردار است؟

روش‌شناسی پژوهش

^۱. Escarti Eduardo

^۲. Inmate Keth

^۳. Jaakkola

^۴. Esko leskinen

^۵. Duda, J.L. & Whitehead

شرکت کنندگان

جامعه آماری تحقیق حاضر، برای پرسشنامه ادراک موفقیت کودکان (نسخه گروه سنی زیر ۱۵ سال)، عبارت بودند از: دانش‌آموزان ورزشکار (مقطع تحصیلی راهنمایی و متوسطه) شهر مشهد در دامنه سنی ۱۱ تا ۱۵ سال در هر دو جنس که در مسابقات قهرمانی آموزشگاه‌های استان خراسان رضوی در سال ۱۳۸۶ شرکت داشتند. جامعه آماری برای پرسشنامه ادراک موفقیت بزرگسالان (نسخه گروه سنی بالای ۱۵ سال)، شامل دانش‌آموزان ورزشکار و ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی شهر مشهد در دامنه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال در هر دو جنس بود که در مسابقات قهرمانی آموزشگاه‌ها و باشگاه‌های استان خراسان رضوی در سال ۱۳۸۶ شرکت کردند. نمونه‌های آماری از بین ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی به روش نمونه‌گیری تصادفی (به تفکیک سن، جنس و رشته ورزشی) انتخاب شدند. تعداد کل آزمودنی‌ها در این پژوهش ۱۲۰۰ نفر شامل ۶۰۰ ورزشکار دختر و پسر زیر ۱۵ سال (پسران: $13/33 \pm 1/64$ و دختران: $13/17 \pm 1/81$ سال) و ۶۰۰ ورزشکار مرد و زن بالای ۱۵ سال (مردان: $23/14 \pm 6/45$ و زنان: $22/38 \pm 5/38$ سال) بوده‌اند که از این تعداد، در مرحله اول پژوهش ۵۶۰ ورزشکار، در مرحله دوم پژوهش ۴۶۰ ورزشکار و در مرحله سوم پژوهش ۱۸۰ ورزشکار زیر ۱۵ و بالای ۱۵ سال شرکت داشته‌اند.

ابزار پژوهش

ابزار پژوهش حاضر شامل دو پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان و پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان می‌باشد. قبل از بررسی ابزار به منظور تأیید اعتبار صوری پرسشنامه‌ها، از دیدگاه‌ها و نظرات چند متخصص در مورد صحت و رسایی سؤالات پرسشنامه‌ها استفاده شده است.

الف) پرسشنامه ادراک موفقیت گروه سنی زیر ۱۵ سال (نسخه کودکان)

پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان رابرتز و همکاران (۱۹۹۸) برای گروه سنی زیر ۱۵ سال با تأکید بر دامنه سنی ۱۱ تا ۱۵ سال طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۱۲ سؤال با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) است و از ۲ خرده‌مقیاس (طبقه) تشکیل شده است که شامل خرده‌مقیاس تکلیف‌گرایی و خودگرایی است که تعداد ۶ سؤال، به هر یک از خرده‌مقیاس‌های ذکر شده ارتباط دارد (۱۴).

ب) پرسشنامه ادراک موفقیت گروه سنی بالای ۱۵ سال (نسخه بزرگسالان)

پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان رابرتز و همکاران (۱۹۹۸) برای دامنه سنی ۱۵ سال به بالا طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۱۲ سؤال با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) است و از ۲ خرده مقیاس (طبقه) تشکیل شده است که شامل خرده مقیاس تکلیف‌گرایی و خودگرایی است که تعداد ۶ سؤال، به هر یک از خرده مقیاس‌های ذکر شده ارتباط دارد (۱۴).

شیوه اجرای پژوهش

به منظور اجرایی کردن پژوهش حاضر، ابتدا طی انجام مکاتباتی با گروه پژوهشی سازنده پرسشنامه ادراک موفقیت ورزشی، زمینه تهیه و خریداری آن فراهم شد. اولین مرحله پژوهش، آماده‌سازی پرسشنامه بود که به این منظور پرسشنامه‌ها پس از ترجمه و بررسی اعتبار صوری (با استفاده از نظر متخصصان)، در یک مطالعه مقدماتی در جامعه ای کوچک توزیع و تکمیل و اصلاحات احتمالی در آن لحاظ گردید. پس از اجرای مقدماتی و انجام اصلاحات، از گروه همکاران طرح برای یکسان سازی اجرا (توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها) در جامعه هدف دعوت به عمل آمد و موارد مهم و مورد تأکید در اجرای طرح مرور و یکسان‌سازی شد. برای عملیاتی کردن پژوهش مجوزهای لازم به منظور توزیع پرسشنامه‌ها از مسئولان مربوط اخذ، و پرسشنامه‌ها در مسابقات استانی (تابستان ۱۳۸۶) میان نمونه‌های آماری توزیع، تکمیل و جمع‌آوری شد. پرسشنامه‌ها پس از تکمیل و جمع‌آوری توسط متخصص آمار دسته‌بندی و با استفاده از روش‌های مناسب آماری برای محاسبه و ارزیابی اعتبار عاملی اکتشافی آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در مرحله دوم که هدف آن بررسی اعتبار عاملی پرسشنامه‌ها بود، پرسشنامه‌های مذکور بین ورزشکاران جامعه هدف توزیع، تکمیل و جمع‌آوری شد. در مرحله سوم، به منظور تعیین پایایی زمانی پرسشنامه‌ها، تعداد معینی از نمونه‌ها انتخاب شدند و در دو نوبت و با فاصله زمانی سه هفته اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها را کردند.

روش‌های آماری پژوهش

روش‌های آماری مورد استفاده در این پژوهش شامل روش‌های آمار توصیفی و استنباطی است. از آمار توصیفی جهت محاسبه فراوانی‌ها، رسم نمودارها، طبقه‌بندی داده‌ها، محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی در مورد متغیرهای پژوهش استفاده می‌شود. در آمار استنباطی، برای بررسی اهداف ویژه از روش تحلیل عاملی اکتشافی (روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی) جهت تعیین مهم‌ترین عوامل ادراک موفقیت در جامعه مورد نظر (کودکان و بزرگسالان) و دسته‌بندی گزینه‌ها با توجه به بار عاملی آنها استفاده شد. از روش تحلیل عاملی

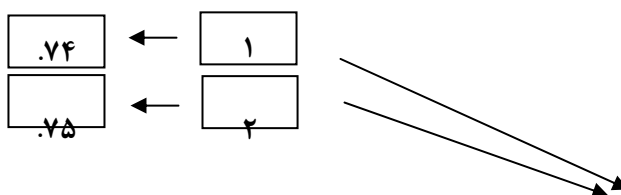

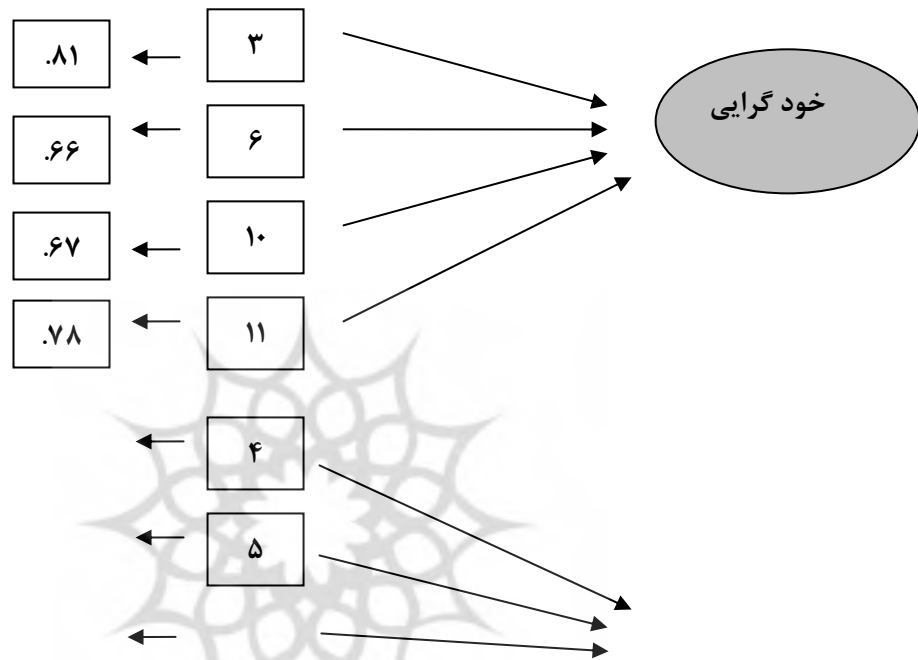
تأییدی (مدل معادلات ساختاری) برای تأیید خرده مقیاس‌های پرسشنامه‌های ادراک موفقیت نسخه کودکان و بزرگسالان با توجه به ملاک‌های شاخص برآزش و همچنین از روش ضریب آلفای کرونباخ برای تعیین ثبات درونی سوالات کل هر یک از پرسشنامه‌ها و ثبات درونی خرده مقیاس‌های هر یک از پرسشنامه‌ها استفاده گردید. برای تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از روش ضریب همبستگی پیرسون (آزمون - آزمون مجدد) و همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از استفاده شد. STATISTICA و LISREL، SPSS نرم افزارهای

نتایج و یافته‌های پژوهش

اعتبار سازه اکتشافی و تأییدی

شکل شماره (۱) نتایج تحلیل عاملی و الگوی ساختاری عامل‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی شناسایی شده و سوالات مربوط به هر عامل (خرده مقیاس) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان را به همراه مقدار بار عاملی هر سؤال نشان می‌دهد. این دو عامل در کل ۵۲،۰۳ درصد واریانس سوالات را به خود اختصاص داده اند به طوری که سهم عامل خودگرایی ۲۶،۶۸ درصد واریانس و سهم عامل تکلیف‌گرایی ۲۵،۳۵ درصد واریانس بوده است. در بررسی دقیق تر بار عاملی سوالات تشکیل دهنده خرده مقیاس‌ها نشان داده شده است که تمامی سوالات دارای مقادیر بار عاملی بالاتر از حد پذیرش (۰،۵) هستند به گونه‌ای که دامنه این مقادیر بار عاملی در کل پرسشنامه در دامنه (۰،۶۶) تا (۰،۸۱) متغیر بوده است. میانگین بار عاملی سوالات خرده مقیاس خودگرایی (۰،۷۳) و میانگین بار عاملی سوالات خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۰،۷۰/۶) بوده است. در بررسی سؤال به سؤال در هر خرده مقیاس بین نسخه اصلی و نسخه‌های فارسی پرسشنامه هیچ تفاوتی بین سوالات متناسب به هر خرده مقیاس دیده نشد در واقع نسخه فارسی و اصلی در ساختار و سوالات تشکیل دهنده خرده مقیاس‌ها با هم تفاوتی ندارند. در هر دو نسخه پرسشنامه‌های فارسی و اصلی از تعداد ۱۲ سؤال کل پرسشنامه تعداد ۶ سؤال (سوالات ۱، ۲، ۳، ۶، ۱۰، ۱۱) مربوط به خرده مقیاس خودگرایی و ۶ سؤال (سوالات ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۲) مربوط به خرده مقیاس تکلیف‌گرایی می‌باشد.

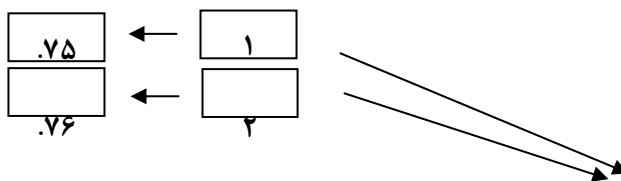

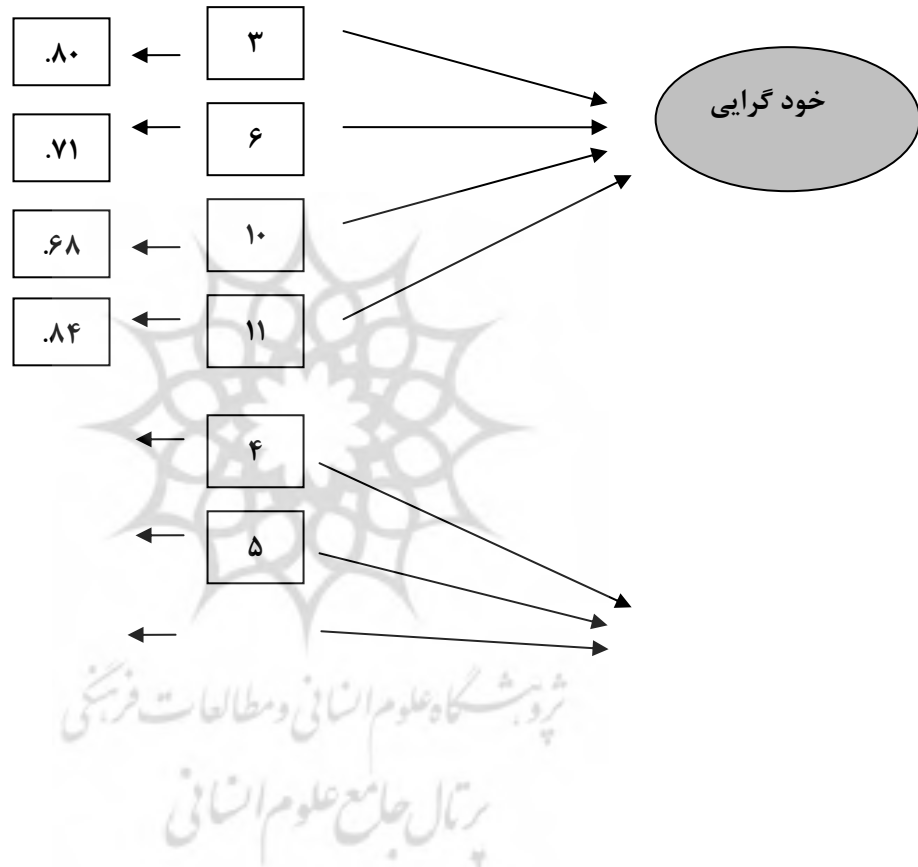
شکل ۱. نتایج تحلیل عاملی و الگوی ساختاری عامل‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی شناسایی شده و سؤالات مربوط به هر عامل (خرده مقیاس) در پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان

همچنین نتایج نشان می‌دهد که نتایج آزمون مجذور کای (شاخص برازش الگوی تحلیل عاملی مقادیر به دست آمده در تمامی شاخص‌های $(X^2=392.49, P=0.001)$ تأییدی) معنی دار است. برازش در حد قابل قبول و بالا می‌باشد، به گونه‌ای که مقادیر محاسبه شده در شاخص نیکویی برازش (۰.۹۱) و شاخص نیکویی برازش تطبیقی (۰.۸۶) در حد بسیار بالا و مطلوبی قرار دارند.

نهایت با توجه به نتایج به دست آمد، اعتبار سازه عاملی (اکتشافی و تأییدی) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان، مورد تأیید قرار می‌گیرد.

شکل شماره (۲) نتایج تحلیل عاملی و الگوی ساختاری عامل‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی شناسایی شده و سؤالات مربوط به هر عامل (خرده مقیاس) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان را به همراه مقدار بار عاملی هر سؤال را نشان می‌دهد. این دو عامل در کل ۵۳،۵۷ درصد واریانس سؤالات را به خود اختصاص داده‌اند به طوری که سهم عامل خودگرایی ۲۷،۴۵ درصد واریانس و سهم عامل تکلیف‌گرایی ۲۶،۱۲ درصد واریانس بوده است. بررسی دقیق‌تر بار عاملی سؤالات تشکیل‌دهنده خرده مقیاس‌ها نشان می‌دهد که تمامی سؤالات دارای مقادیر بار عاملی بالاتر از حد پذیرش (۵) هستند به گونه‌ای که دامنه این مقادیر در کل پرسشنامه در دامنه (۶۶) تا (۸۴) متغیر بود. میانگین بار عاملی سؤالات خرده مقیاس خودگرایی (۷۵/۶) و میانگین بار عاملی سؤالات خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۷۴) بوده است. در بررسی سؤال به سؤال در هر خرده مقیاس بین نسخه اصلی و فارسی پرسشنامه هیچ تفاوتی بین سؤالات منتسب به هر خرده مقیاس دیده نشده است، در واقع نسخه فارسی و اصلی در ساختار و سؤالات تشکیل‌دهنده خرده مقیاس‌ها با هم تفاوتی ندارند. در هر دو نسخه پرسشنامه فارسی و اصلی از تعداد ۱۲ سؤال کل پرسشنامه، تعداد ۶ سؤال (سؤالات ۱، ۲، ۳، ۶، ۱۰، ۱۱) مربوط به خرده مقیاس خودگرایی و ۶ سؤال (سؤالات ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۲) مربوط به خرده مقیاس تکلیف‌گرایی می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که نتایج آزمون مجذور کای (شاخص برازش الگوی مقادیر به دست آمده در $X^2=317.92$, $P=0.001$) تحلیل عاملی تأییدی معنی‌دار است. تمامی شاخص‌های برازش در حد قابل قبول و بالا می‌باشد (به جز شاخص برازش جیمز - مولاک - برت که در حد ۶۵ به دست آمده است) به گونه‌ای که مقادیر محاسبه شده در شاخص نیکویی برازش (۸۶) و شاخص نیکویی برازش تطبیقی (۸۲) در حد بسیار بالا و مطلوبی قرار دارند. در نهایت با توجه به نتایج به دست آمده، اعتبار سازه عاملی (اکتشافی و تأییدی) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان، مورد تأیید قرار می‌گیرد.

شکل ۲. نتایج تحلیل عاملی و الگوی ساختاری عامل‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی شناسایی شده و سؤالات مربوط به هر عامل (خرده مقیاس) در پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان

ثبات درونی

نتایج آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که ثبات درونی (ضریب آلفای کرونباخ) کل پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان (۸۲) و در حد (بالا) قابل قبول می‌باشد. همچنین ثبات درونی خرده مقیاس خودگرایی (۸۴) و خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۸۰) است که در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند. نتایج آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که ثبات درونی (ضریب آلفای کرونباخ) کل پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان (۸۵) و در حد (بالا) قابل قبول می‌باشد. همچنین ثبات درونی خرده مقیاس خودگرایی (۸۹) و خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۸۲) می‌باشد که در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند. بنابر این ثبات درونی کل پرسشنامه ادراک موفقیت (نسخه‌های کودکان و بزرگسالان) و خرده مقیاس‌های آن مورد تأیید قرار می‌گیرد.

پایایی زمانی

نتایج نشان می‌دهد که پایایی (ضریب همبستگی پیرسون) کل پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان (۸۱) و در حد (بالا) قابل قبول می‌باشد. پایایی خرده مقیاس خودگرایی (۸۴) و خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۷۷) می‌باشد که در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند. پایایی (ضریب همبستگی پیرسون) کل پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه بزرگسالان (۸۳) و در حد (بالا) قابل قبول می‌باشد. همچنین پایایی خرده مقیاس خودگرایی (۸۸) و خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۸۱) می‌باشد که در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند. بنابر این پایایی زمانی کل پرسشنامه ادراک موفقیت (نسخه کودکان و بزرگسالان) و خرده مقیاس‌های آن تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

الف) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان:

در ارتباط با تحلیل عاملی پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان نتایج نشان می‌دهد که این پرسشنامه شامل دو خرده مقیاس (عامل) خودگرایی و تکلیف‌گرایی می‌باشد و پرسشنامه مذکور از اعتبار و پایایی مطلوبی برخوردار است این یافته‌ها با نتایج تحقیقات متعددی همخوانی دارد (۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹) که در ادامه به آنها اشاره می‌شود. اسکارتی ادواردو (۲۰۰۷) در پژوهشی، نسخه کودکان پرسشنامه ادراک موفقیت ورزشی را به منظور تعیین اعتبار و پایایی و تهیه مقیاسی برای کشور اسپانیا مورد مطالعه قرار داده است. در اولین مطالعه از شکل طولانی استفاده شد که در آن ۷۷ ورزشکار در دامنه سنی ۱۷-۱۰ سال شرکت داشتند. داده‌ها به طور جداگانه برای دختران و پسران تحلیل گردید. نتایج این تحقیق نیز اعتبار و پایایی نسخه

اسپانیایی پرسشنامه ادراک موفقیت را تأیید کرد. در این تحقیق، ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه (۸۵)، خرده مقیاس خودگرایی (۸۸) و خرده مقیاس تکلیف‌گرایی ۸۳ به دست آمد (۱۵). نتایج مطالعه جاکولا (۲۰۰۱) نیز ضریب آلفای کرونباخ (۹۲) برای خرده مقیاس خودگرایی و ضریب (۸۴) را برای خرده مقیاس تکلیف‌گرایی نشان داد (۱۷). اسکولسکین (۱۹۹۹) پایایی و روایی پرسشنامه ادراک موفقیت کودکان مورد بررسی قرار داد. در این مطالعه، تعداد ۵۵۷ نفر شرکت داشتند. شرکت‌کننده‌ها فوتبالیست و با میانگین سنی ۱۴ سال بودند نتایج این مطالعه پایایی و روایی پرسشنامه ادراک موفقیت را در وضعیت بسیار مطلوبی مورد تأیید قرار داد. او ضمن تأیید خرده مقیاس‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های یاد شده را به ترتیب (۹۲) و (۸۳) و پایایی زمانی کل پرسشنامه را (۸۶) گزارش کرد (۱۸).

در پژوهش ترازور و رابرتز (۱۹۹۴) همبستگی درونی به ترتیب ۹۲ و ۹۰ صدم برای تکلیف‌گرایی و خودگرایی گزارش شده است (۱۳). رابرتز و همکاران (۱۹۹۸) در مطالعه خود در بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه ادراک موفقیت به این نتیجه رسیدند که این پرسشنامه برای افراد زیر ۱۱ سال کفایت ندارد. آنها در مطالعه خود افرادی را در دامنه سنی ۹ تا ۱۸ سال (۱۵۶ پسر و ۷۸ دختر) انتخاب کرده بودند؛ لذا در مطالعات بعدی بهترین دامنه سنی برای پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان، دامنه سنی ۱۱ تا ۱۵ سال در نظر گرفته شد (۱۴).

نتایج و یافته‌های تحقیق حاضر به منظور بررسی اعتبار و پایایی پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان در مطالعات متعدد دیگری نیز مورد تأیید قرار گرفته است به گونه‌ای که ثبات درونی این خرده مقیاس‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی به ترتیب در مطالعات رابرتز و همکاران (۸۷) (۱۹۹۸) و (۸۰) (۱۹۹۸) (۹۲) و (۹۰)، کاواسانو و رابرتز (۲۰۰۱) (۸۰) و (۸) رابرتز و همکاران (۸۱) به دست آمده است (۲، ۱۴). نتایج تحلیل عاملی در این مطالعات نشان می‌دهد که پرسشنامه ادراک موفقیت نسخه کودکان از دو مولفه و با بار عاملی بالای (۵) اشباع می‌شود. نتایج تحقیق حاضر همچنین نشان می‌دهد که بار عاملی سؤالات تشکیل‌دهنده خرده مقیاس‌ها در تمامی سؤالات دارای مقادیر بار عاملی بالاتر از حد پذیرش (۵) هستند. همچنین نتایج نشان داده است که کل پرسشنامه و خرده مقیاس‌های آن از ثبات درونی مطلوب و قابل قبولی برخوردارند به گونه‌ای که ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه (۸۲)، خرده مقیاس خودگرایی (۸۴) و خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۸۰) بدست آمده که تمامی این ضرایب از حداقل ضریب قابل قبول (۷۰) بالاتر است. نتایج پژوهش‌های اسکارتی ادواردو (۲۰۰۷) و جاکولا (۲۰۰۱) در اعتباریابی این پرسشنامه نیز از این نتایج حمایت می‌کند (۱۷، ۱۵). دودا و وایتهد

(۱۹۹۸) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخهٔ کودکان را در کشور انگلیس مطالعه کردند و اعتبار و روایی آن را مورد تأیید قرار دادند. آنها ضمن تأیید خرده مقیاس‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های یاد شده را به ترتیب (۹۱) و (۸۷) و پایایی زمانی کل پرسشنامه را (۸۴) گزارش کردند (۱۹).

ب) پرسشنامه ادراک موفقیت نسخهٔ بزرگسالان

در ارتباط با تحلیل عاملی پرسشنامه ادراک موفقیت نسخهٔ بزرگسالان، نتایج نشان می‌دهد که این پرسشنامه شامل دو خرده مقیاس (عامل) خودگرایی و تکلیف‌گرایی می‌باشد و پرسشنامه مذکور از اعتبار و پایایی مطلوبی برخوردار است. یافته‌های تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات متعددی که در این زمینه انجام شده است همخوانی دارد (۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳). اعتبار و پایایی پرسشنامهٔ ادراک موفقیت در کشور اسپانیا توسط اسکارتی ادواردو (۲۰۰۷) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج دو مؤلفه خودگرایی و تکلیف‌گرایی را تأیید کرد. پایایی درونی این ابزار در مؤلفه خودگرایی (۹۱) و در مؤلفه تکلیف‌گرایی (۸۴) گزارش شده است (۱۵). اینمات کتد (۲۰۰۲) در مطالعهٔ خود به منظور تعیین روایی و پایایی پرسشنامهٔ ادراک موفقیت، ضمن شناسایی و تأیید دو خرده مقیاس خودگرایی و تکلیف‌گرایی، ثبات درونی خرده مقیاس‌ها را به ترتیب (۸۹) و (۸۲) گزارش کرده است (۱۶). جاکولا (۲۰۰۱) در تعیین اعتبار و پایایی پرسشنامه ادراک موفقیت نسخهٔ بزرگسالان، ضمن تأیید روایی سازه پرسشنامه، دو خرده مقیاس خودگرایی و تکلیف‌گرایی را تأیید کرد. ثبات درونی خرده مقیاس خودگرایی (۹۱)، خرده مقیاس تکلیف‌گرایی (۸۷) و ثبات درونی کل پرسشنامه (۸۸) محاسبه شد (۱۷). در مطالعه دیگری رابرتز و همکاران (۱۹۹۸) ثبات درونی خرده مقیاس‌های خودگرایی و تکلیف‌گرایی ادراک موفقیت را به ترتیب (۸۷) و (۸۲) گزارش کردند. همچنین میزان همبستگی نمرات حاصله از این خرده مقیاس‌ها با خرده مقیاس‌های هدف خود و هدف تکلیف (پرسشنامهٔ هدف‌گرایی در ورزش) به ترتیب (۷۱) و (۸۰) به دست آمد (۱۴). در پژوهش ترازور و رابرتز (۱۹۹۴)، همبستگی درونی عبارات پرشی پرسشنامه ۸۲ صدم برای تکلیف‌گرایی و ۸۷ صدم برای خودگرایی گزارش شده است (۱۳). در تمامی تحقیقاتی که به نتایج آن اشاره شد از جمله تحقیق حاضر، یافته نشان دادند که پرسشنامه ادراک موفقیت نسخهٔ بزرگسالان از دو عامل اصلی (خرده مقیاس) خودگرایی و تکلیف‌گرایی تشکیل شده است و بار عاملی سؤالات و خرده مقیاس‌ها بالاتر از حد پذیرش (۵۰) می‌باشد و این در حالی است که در تمامی تحقیقات انجام شده مقادیر ثبات درونی مؤلفه خودگرایی از مؤلفه تکلیف‌گرایی بیشتر بوده است. همچنین ثبات درونی و پایایی زمانی کل پرسشنامه و خرده مقیاس‌های آن از (۷۰) بیشتر بوده است

که این امر نشان‌دهنده ثبات درونی و پایایی زمانی مطلوب پرسشنامه و خرده مقیاس‌های آن می‌باشد. به‌طور کلی، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که دو پرسشنامه ادراک موفقیت گروه سنی زیر ۱۵ سال (نسخه کودکان) و گروه سنی بالای ۱۵ سال (نسخه بزرگسالان) از اعتبار و پایایی لازم برخوردارند و می‌توان از آنها به عنوان ابزاری مناسب در جهت مطالعه هدف‌گرایی و شناسایی انگیزه‌های مشارکت افراد در فعالیت‌های بدنی و ورزشی سود برد. در هر یک از این پرسشنامه‌ها، در کل دو خرده مقیاس خودگرایی و تکلیف‌گرایی وجود دارد و از این رو دو مؤلفه انگیزشی قابل اندازه‌گیری می‌باشد. با توجه به تأیید اعتبار و روایی انجام شده، پرسشنامه مذکور ابزاری مفید جهت استفاده دانشجویان و دانش‌پژوهان است و می‌تواند به همراه سایر ابزارها بستر فعالیت‌های پژوهشی بیشتر را فراهم سازد، همچنین می‌توان با استفاده از آن برخی از نیازمندی‌های روان‌شناختی ورزشکاران دوره‌های سنی، جنسی و رشته‌های مختلف ورزشی را شناسایی، و موارد مذکور را در برنامه ریزی‌های آتی لحاظ کرد.

منابع:

۱. گیل، دایان (۱۳۸۳). پویایی‌های روان‌شناختی در ورزش، انتشارات کوثر. ترجمه نورعلی خواجوند.
2. Kavussanu, M. and Roberts, G.C. (2001) Moral Functioning in Sport: An Achievement Goal Perspective. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23, 37-54.
۳. اچ انشل، مارک (۱۳۸۰). روان‌شناسی ورزش از تئوری تا عمل. ترجمه علی اصغر مسدد، انتشارات اطلاعات.
۴. وندن، آیوویل (۱۳۸۴). روان‌شناسی برای مربیان تربیت بدنی. ترجمه محمد یمینی و محمدرضا حامدی‌نیا، انتشارات دانشگاه امام رضا (ع).
5. Peiffer KA, Pate RR. (2007) Motivational factors associated with sports program participation in middle school students. Department of Exercise Science, University of South Carolina, Columbia, South Carolina, USA.
6. Grossbard. Joel R and Frank L. Smoll (2007) Social desirability and relations between goal orientations and competitive trait anxiety in young athletes. *Psychology Volume 8, Issue 4* Pages 491-505.
7. Panagiotis N. Zahariadis Thessaloniki, Greece. (2007) Goal Orientations and Participation Motives in Physical Education and Sport. Loughborough University, UK.

8. Roberts, Glyn (2007) Relationship between two implicit goals orientation's (task and ego). University of Illinois Champaign USA.
9. John.Lata (2006) "an analysis of goal achievement orientation and sport morality levels of division I-A non-revenue collegiate athletes" degree of doctor of philosophy. /spring (pp.40-91-91).
10. Stuart et al (2003) correlates of achievement goal orientation in physical activity: A systematic review of research. European journal of sport science.vol 3.Nom 5.pp1-20.
11. Wakayama et al. (2002) exploratory factor analysis of the sport questionnaire and the task and ego orientation questionnaire in a Japanese sport setting. Perceptual motor skills.
12. Fox, K., Goudas, M., Biddle, S., Duda, J.L. & Armstrong, N. (1994) Children's task and ego goal profiles in sport. British Journal of Educational Psychology, 64, 253-261.
13. Treasure, D.C. and Roberts, G.C. (1994) Perception of Success Questionnaire: Preliminary validation in an adolescent population. Perceptual and Motor Skills, 79, 607-610.
14. Roberts, G.C., Treasure, D. & Balague, G. (1998). Achievement goals in sport. The development and validation of the Perception of Success Questionnaire. Journal of Sport Sciences, 16, 337-347.
15. Escarti Eduardo. (2007) Relationship between the Subjective Perceptions of the achievement goal orientation. University of Valencia Spain.
16. Inmate Ketd (2002) Exploratory Factor Analysis altheas sport orientation Questionnaire and the task and ego orientation in sport.
17. Jaakkola T. (2002) Changes in students' exercise motivation, goal orientation, and perceived competence as a result of modifications in school physical education teaching practices. Unpublished doctoral dissertation, LIKES-Research Center for Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä.
18. Esko leskinen (1999). The reliability and validity of scores from he children's version of the perception of success questionnaire .educational and psychology measurement, vol59.n04, 651-664.
19. Duda, J.L. & Whitehead, J. (1998). Measurement of goal perspectives in the physical domain. Fitness Information Technology, 21-48.